

ALGILANAN OKUL ETKİLİLİĞİ ÖLÇEĞİ'NİN (SE-INDEX) TÜRKÇEYE UYARLANMASI*

İsa YILDIRIM**
Şükrü ADA***

Öz: Bu çalışmada Algılanan Okul Etkililiği Ölçeği'nin (SE-İNDEX) Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Sekiz maddeden oluşan ölçek Türkçeye çevrilerek ön uygulama ve deneme uygulamasına tabi tutulmuştur. Deneme uygulamasında beklenen kriterleri karşılayan ölçek sonraki aşamada Erzurum ili merkez ilçelerinde görev yapan 516 öğretmenden oluşan bir çalışma grubuna uygulanarak ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına devam edilmiştir. Ölçek maddelerinin ayırt ediciliklerini bulmak amacıyla yapılan madde ölçek puanı korelasyon analizi sonucunda maddelerin tamamının korelasyon katsayıları pozitif ve anlamlı, % 27'lik alt üst grup ortalamaları farkı madde analizinde tüm maddelerin alt üst grup ortalamaları farkı $p < 0.01$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Yapı geçerliğini test etmek amacıyla yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi sonucunda ölçeğin varyansın % 52.44'ünü açıklayan tek bileşenli bir yapıdan oluştuğu görülmüştür. Ölçekteki maddelerin yük değerleri .629 ile .772 aralığında sıralanmış, bu yapı DFA ile doğrulanmıştır. Ölçeğin dil eşdeğerlik katsayısı 0.708, test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.84, Crobach's Alpha güvenilirlik katsayısı ise 0,86 olarak bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Etkili Okul, SE-İNDEX, Okul Etkililiği, Örgütsel Etkililik

* Bu çalışma yayımlanmamış doktora tezinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

** Dr. Öğretim Üyesi: Atatürk Üniversitesi K.K.E.Fakültesi, isayildirim@outlook.com, ORCID NO: 0000-0003-0365-3480, Makale Geliş Kabul Ediliş Tarihi: 22.05.2017 – 27.12.2017.

*** Doç. Dr.: Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, sukruada@atauni.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-3329-9494.

ADAPTATION OF THE PERCEIVED SCHOOL EFFECTIVENESS INDEX (SE-INDEX) TO TURKISH*

İsa YILDIRIM**
Şükrü ADA***

Abstract:

In this study, it was aimed to adapt the Perceived School Effectiveness Index (SE-INDEX) to Turkish. The index, which met the expected criteria in the trial application, was applied on a study group consisting of 516 teachers working in the central districts of the Erzurum province in the next stage, and the assessment of validity and reliability was carried out. At the end of the Exploratory Factor Analysis carried out to test the construct validity, it was observed that the scale was composed of a unifactorial construct which explained 52.44% of the variance. The loading values of the items in the scale ranged between .629 and .772, and this construct was verified through DFA. The language equivalence coefficient of the scale was found to be 0.708, the test-retest reliability coefficient to be 0.84, and the Cronbach's Alpha reliability coefficient to be 0.86.

Keywords: Effective school, SE-INDEX, School Effectiveness, Organizational Effectiveness

Giriş

Etkililik anlaşılması çok zor olduğunun bilinmesine rağmen, açık örgütsel sistemler için çok önemli bir kavramdır. Bilimciler arasında etkililik kavramının nasıl tanımlanacağı ve kavramlaştırılacağı konusunda bir anlaşma olmamasına rağmen pratik, deneysel ve teoriksel öneminden dolayı kritik bir kavram olmaya devam etmektedir (Okaför, 2012). Etkililik kavramı oldukça eskilere dayanmaktadır. 1930'larda Barnard etkililiği, örgütün amaçlarına ulaşma derecesi olarak, bazen bu kavramla karıştırılan etkinliği de "örgüt üyelerinin ihtiyaçlarının karşılanma derecesi" olarak tanımlamıştır. (Balci, 2011; Şişman, 2012). O zamandan şimdiye kadar etkililiğin açık, çok özel, uygulamalı, kapsamlı ve teorik bir çerçeveye uyan tanımı yapılamamış, sadece etkililiğin çok boyutlu bir kavram olduğu konusunda anlaşmaya varılmıştır (Balci, 2011). Etki-

* This study was made by using an unpublished doctoral dissertation.

** Dr., Instructor, Atatürk University, K.K.E. Faculty.

*** Asst. Prof.; Uludağ University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences.

◆ İsa Yıldırım / Şükrü Ada

liliğin ifade ettiği anlam konusunda fikir birliğinin olmaması, gerçekleştirilmesi için uygulanacak stratejinin belirlenmesini zorlaştırmaktadır (Tosun, 1981).

Birtakım ortak amaçları gerçekleştirmek üzere iş birliği yapan bireyleri oluşturduğu örgütler güçlerini amaçları doğrultusunda kullanabildikleri ölçüde etkili olabilmektedirler (Ada ve Akan, 2007). Fakat etkili örgütlerin özellikleri, önemine rağmen hakkında çok az şey bilinen bir konudur (Mott, 1972). Örgütsel etkililik kavramının gerçekte ne olduğunu ortaya koymak, açık ve basit değildir. Örgütsel etkililik uygulayıcılar için olduğu kadar teorisyen ve araştırmacılar içinde karmaşık ve zor bir problem olarak kalmaya devam etmektedir. Ölçülmesi bir tarafa, kavramın tanımında bile genel bir mutabakat bulunmamaktadır (Hoy ve Ferguson, 1985). Türkiye’de etkili okul çalışmalarının geçmişi çok eskilere gitmemektedir. Bu konuda ülkemizde yapılan ilk çalışma Balcı (1993) tarafından yapılmıştır. Balcı (1993) geliştirmiş olduğu etkili okul ölçeği ile Türkiye’deki ilköğretim okullarının öğretmen algılarına göre okul yöneticisi, öğretmenler, okul ortamı, öğrenciler, veliler boyutlarındaki etkililik düzeylerini ve öğretmenlerin bazı demografik özellikleri açısından etkili okul boyutlarında kendi okullarını değerlendirmeleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Şişman (2002), kendisinin geliştirmiş olduğu etkili okul ölçeği ile Eskişehir İli’nde 14 ilkokuldaki toplam 224 öğretmenle yapmış olduğu çalışmada öğretmen algılarına göre il genelindeki ilkokulların etkililiğini boyutlara göre ortaya koymayı amaçlamıştır. Akan (2007), doktora çalışmasında ilköğretim okullarının değişim sürecinde etkili okul özelliklerine sahip olma düzeylerini ortaya koymuştur. Arslan, Kuru ve Satıcı (2010) devlet okullarının ve özel okulların etkililiğini incelemiştir. Işık ve Gümüş (2016) yönetici özyeterliliği; Cerit ve Yıldırım (2017) okullarda etkili liderlik davranışları; Şenel ve Buluç (2016) okul iklimi; Yıldırım, Akan ve Yalçın (2017) iş doyumu ile okul etkililiği arasındaki ilişkileri incelemiştir. Turhan, Şener ve Gündüzalp (2017) Türkiyede yapılan etkili okul araştırmalarını çeşitli yönleri ile incelemiş ve araştırmacılara bir takım öneriler sunmuşlardır.

Bu çalışmada Moot’un örgütsel etkililik anlayışında temelini bulan bir okul etkililiği ölçeği literatüre kazandırılmaya çalışılmıştır. Mott (1972)’a göre örgütsel etkililik, uyum ve üretim eylemi için bir örgütün güç merkezlerini harekete geçirme yeteneği olarak tanımlanmıştır. Ona göre etkili örgütler; diğer benzer örgütlerden daha fazla ve daha yüksek kalitede ürün ortaya koyan, çevresel ve içsel problemlere daha etkili bir şekilde uyum sağlayan örgütlerdir. Ona göre, rutin üretim sağlamada güç merkezlerini düzenlemek için önemli bir kaç kriter bulunmaktadır. Bunlardan ikisi olan ürünün niteliği ve niceliği (quantity and quality of the product) bir örgütün nispeten hayatta kalması için önemlidir. En az girdi ile en yüksek çıktının elde edilmesi olarak tanımlayabileceğimiz verimlilik (Efficiency) örgütün iyi oluşunu etkileyen üçüncü kriterdir. Uzun vadede çevrelere uyum (Adaptation) sağlayan örgütler bunu yapamayan örgütlerden daha etkilidirler. Örneğin, öğrencileri arasında kültürel olarak dezavantajlı olanların ihtiyaç ve problemlerini karşılamak için öğretim tekniklerini düzenleyen ender bir okul sistemi, bunu yapmayan okul sistemlerinin çoğunluğundan daha etkilidir.

Mott, Parsons'un örgütsel işlevsellik yaklaşımından yola çıkarak bir örgütsel etkililik modeli geliştirmiştir. Modelinde örgütlerin güç merkezlerini harekete geçirmesi için üretkenlik (productivite) (verimlilik, ürün ve hizmetlerin niceliği ve niteliği), uyum sağlama (adaptability), ve esneklik (flexibility) olmak üzere üç boyut üzerinde yoğunlaşmıştır (Uline, Miller ve Moran, 1998). Moott'un (1972) örgütsel etkililik modeline göre daha fazla ve kaliteli ürün ortaya çıkaran, kendi içinden ve çevresinden kaynaklanan sorunlarla etkili bir şekilde baş eden, mevcut girdi ile alına bilecek en yüksek çıktıyı üretebilen okulların diğerlerinden daha etkili olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın amacı, Moott'un hastanelerde örgütsel etkililiği ölçmek amacıyla geliştirmiş olduğu, Hoy ve arkadaşlarının okullara uyarladığı, özellikle okulların üretkenlik, uyum sağlama ve esneklik kapasiteleri açısından değerlendirildiği okul etkililiği ölçeğinin (SE-İndex) Türkçeye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılmasıdır.

Yöntem

Bu çalışmada School Effectiveness Index (SE-İndex) Türkçeye uyarlanmıştır. İlk aşamada yabancı dilde geliştirilmiş olan ölçek dil uzmanlarınca Türkçeye çevrilmiştir. Sonraki aşamada çeviriler kontrol edilerek karşılaştırılmıştır. Tüm maddeler üzerinde çeviride anlaşıldıktan sonra yine dil uzmanlarınca ölçek maddeleri geri çevirme işlemine tabi tutulmuştur. İngilizce orijinal formu ile uyumlu olduğu anlaşılan ölçeğin çeviri işlemi tamamlanmıştır. Sonraki aşamada ölçeğin dil geçerliği, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğinin test edilmesinde Açımlayıcı Faktör Analizi ve Doğrulayıcı Faktör Analizi, güvenilirliğinin test edilmesinde ise cronbach alpha, Sperman Brown katsayısı, iki yarı yöntemi, test tekrar test güvenilirlik katsayısı kullanılmıştır.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanma çalışmasına geçilmeden önce, ölçeğe son şeklini veren yazarlardan Ohio Devlet Üniversitesi'nde görev yapan Prof. Dr. Wayne Hoy ile elektronik posta yoluyla iletişime geçilmiş, bu çalışma için gerekli izinler elektronik posta yoluyla alınmıştır. Wayne Hoy'un ölçeğin ihtiyaç duyulduğu kadar değiştirme, uyarlama ve araştırmada kullanma izni verdiğini belirttiği elektronik postanın alınmasından sonra, ölçek uyarlama çalışmalarında öncelikli olarak gerçekleştirilmesi gereken işlemin yapıldığı kanaatiyle sonraki işlem basamaklarına geçilmiştir.

Ölçek, araştırmacı ve birbirinden bağımsız üç İngiliz dili uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Çeviriler karşılaştırılmış, dört çevirinin de birbirine anlamca çok yakın olduğu, aralarından önemli bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu dört çeviri arasından okuyucu açısından en anlaşılır, basit ve kullanışlı olan maddeler ve kelimeler belirlenerek bir senteze gidilmiş, ölçeğin Türkçe versiyonu oluşturulmuştur. Hazırlanan ölçeğin Türkçe versiyonu 15 kişiden oluşan bir öğretmen grubuna ön uygulama

◆ İsa Yıldırım / Şükrü Ada

yapılarak ölçeğin okunmasında, anlaşılmasında ve cevaplanmasında karşılaşılabilecek sorunlar önceden fark edilmeye çalışılmıştır. Bu 15 kişi ile yüz yüze görüşülerek ölçekte dikkatlerini çeken bir hata, cevaplarken ölçekle ilgili herhangi bir soru işareti ya da anlam veremedikleri bir şey olup olmadığı sorulmuş, bu katılımcıların önerileri doğrultusunda bazı ölçek maddelerinin yerlerinin değiştirilmesine ve bazı maddelerin önceki dil uzmanlarının çevirilerde göz önünde bulundurularak, ifade şeklinin değiştirilmesi yoluna gidilmiştir. Bu aşamada ölçek eğitim yönetimi alanında iki uzmana incelenmiş, önerileri doğrultusunda bazı değişiklikler yapılmıştır.

Ölçeğin bu son hali tekrar İngiliz dili uzmanlarınca İngilizceye çevrilmiş, orijinal formuyla karşılaştırılmıştır. Son hali İngilizce orijinal formuyla farklı olmadığı, büyük oranda benzer olduğu görülen ölçeğin psikometrik özelliklerinin ortaya çıkarılması için deneme uygulamasının yapılmasına karar verilmiştir. Deneme uygulamasında ölçek 76 öğretmene uygulanmış, elde edilen veriler SPSS programına girilerek madde ayrııcılık katsayıları ve diğer psikometrik özellikleri incelenmiştir. Bu uygulamada ölçeğin madde toplam puan korelasyon katsayılarının 0.703 ile 0.755 arasında olduğu, maddelerin tamamının ölçek puanıyla pozitif ve 0.001 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki verdiği görülmüştür. Ayrıca yapılan t testi sonucunda alt üst grup ortalamaları farkı $p < 0.01$ olmak üzere anlamlı bulunmuştur. Deneme aşamasından elde edilen bu analiz sonuçlarının tatmin edici bulunmasından sonra ölçeğin asıl uygulama için hazır olduğu düşünülerek uygulanmasına karar verilmiştir.

Çalışma grubu

Her okulda yaklaşık olarak 10 öğretmene olmak üzere, 54 okulda, toplamda 516 öğretmene uygulanan ölçeğin, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına 516 öğretmenden elde edilen veriler üzerinden devam edilmiştir. Ölçek geliştirme çalışmalarında, uygulama yapılacak örneklem gurubunun ölçekteki toplam değişken sayısının 5 katı ya da daha yüksek olması beklenmektedir (Büyüköztürk, 2002). Okul etkililiği ölçeğinin (School Effectiveness Index-SEI) madde sayısı (8) dikkate alındığında, dil uyarlama çalışmasında 516 kişilik bir örneklem gurubunun yeterli olacağı düşünülmüştür.

Veri toplama aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak okul etkililik ölçeği (School Effectiveness Index) kullanılmıştır. Bu ölçek bir okulun üretkenlik, uyum ve esnekliğinin subjektif bir değerlendirmesinin yapıldığı, bu açıardan okulların etkililiğinin değerlendirildiği bir ölçektir (Miskel ve diğerleri, 1979). Bu ölçek ilk olarak Mott (1972) tarafından geliştirilmiş ve hastanelerde etkililiğin ölçülmesinde geçerli ve güvenilir bir araç olduğu kanıtlanmıştır. Ölçeği öncelikle Miskel ve diğerleri (1979) okullara uyarlayarak kullanmışlardır. Sonrasında ise Hoy ve arkadaşları (Hoy ve Ferguson, 1985; Hoy ve Miskel, 1991; Hoy, Tarter ve Kottkamp, 1991) tarafından okullara uyarlama çalışmalarına devam edilmiştir. Çeşitli yinelemelerden sonra rafine edilen ölçek, sekiz madde ve tek bir boyuttan oluşmaktadır. Ölçek aynı okuldaki öğretmenlerin algısına göre görev yaptıkları

okulun etkililiğini ölçmektedir. SE-İndex öğretmenler tarafından okulların performans ve işleyişinin ortaya konulduğu, 6'lı likert tipinde kullanılan bir ölçektir(Hoy, 2014).

Mott'un örgütsel etkililik kriterlerinden yola çıkılarak oluşturulan bu ölçek nicelik, nitelik, verimlilik, uyum ve esneklik açısından okulların etkililiğini ölçmektedir. Nicelik ve nitelik, okuldaki görevliler tarafından üretilen öğretim, öğrenci öğrenmesi, ekstra programsal aktiviteler açısından ürün ve hizmetlerin miktarı ve kalitesi ile ilişkilidir. Verimlilik okulda çalışan görevlilerin mevcut kaynaklardan ürün ve hizmetlerin en yüksek düzeyini elde etmede ne kadar başarılı oldukları ile ilişkilidir. Uyum problemlerini önceden tahmin ederek zamanından çözümler geliştirmek, teknolojik değişimlere ayak uydurmak ve güncel eğitimsel imkân ve yöntemleri kullanmak ise uyum sağlama boyutuyla ilişkilidir. Son boyut olan esneklik ise okuldaki görevlilerin acil durumları yönetme ve uyum sağlamada ne kadar becerikli oldukları ile ilişkilidir(Sui Yui,1994).

Bulgular

Ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin bulgular

Ölçek maddelerinin ayırt ediciliklerini bulmak amacıyla madde ölçek puanı korelasyonu ve % 27'lik alt üst grup ortalamaları farkı madde analizi yapılmış, elde edilen bulgular Tablo 3.6'da verilmiştir.

Tablo 1. Madde Ölçek Puanı Korelasyonu ve Alt Üst Grup Ortalamaları Farkı Madde Analizine İlişkin Bulgular

Madde No	Madde-Ölçek Puanı Korelasyonu	Alt-Üst Grup t Testi
1	.680	-19.89**
2	.662	-17.70**
3	.761	-18.38**
4	.734	-17.67**
5	.750	-19.75**
6	.735	-20.59**
7	.712	-19.02**
8	.715	-20.62**

N=139 **p<0.01 önem düzeyinde anlamlıdır.

Ölçek maddelerinin ayırt ediciliklerini bulmak amacıyla yapılan madde ölçek puanı korelasyonu analizi sonucunda maddelerin tamamının korelasyon katsayıları pozitif ve anlamlı bulunmuştur. Pozitif ve anlamlı çıkan katsayılar, maddenin ölçtüğü özelliğin testin bütünüyle ölçülmekte olan özellikle uyumlu olduğunu göstermekte-

◆ İsa Yıldırım / Şükrü Ada

dir. Ebel'e göre (1965) ayırıcılık katsayısı 0.30'un üzerinde olan maddeler hiç düzeltme yapılmadan ya da küçük bir düzeltmeyle ölçekte kullanılabilir (Crocker ve Algina, 2006). Yine aynı amaçla yapılan % 27'lik alt üst grup ortalamaları farkı madde analizi sonucunda tüm maddelerin alt üst grup ortalamaları farkı $p < 0.01$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Tezbaşaran (2008)'a göre ortalamalar farkına dayalı madde analizinde kullanılan bağımsız gruplar için t-testinde, maddenin üst grup ortalaması alt grup ortalamasından anlamlı olarak farklı çıktığı durumda bu maddeler teste kalabilir. Ölçek maddeleri her iki analizde de istenilen kriterleri karşıladığı için, maddelerde her hangi bir sorun olduğu düşünülmemiştir.

Tablo 2. Okul Etkililiği Ölçeğinin Faktör Analizine Uygunluğuna İlişkin Bulgular

Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Örnekleme Ölçüm Değer Yeterliliği		0.882
Barlett Testi	Ki-Kare	1661,756
	Sd	28
	Sig.	0.000

Tablo 2.'de görüldüğü gibi verilerin yapısının faktör analizine uygunluğunu belirlemek amacıyla uygulanan analizde KMO değeri .882 olarak bulunmuştur. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk (2012)' e göre KMO değeri .80 ile .90 arasındaysa, veri yapısının faktör analizine "iyi" derecede uygun olduğu söylenebilir. Barlett analizi sonuçlarında ise ki kare değerinin 0.000 önem düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu bulgu verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini göstermektedir. Bulguların faktör analizi için beklenen sayıtları karşılaması üzerine, verilere faktör analizi uygulanmasına karar verilmiştir.

Tablo 3. Ortak Varyans (Communalities) Değerleri

Madde No	Başlangıç(İnitial)	Özütleme (Extraction)
OE1	1.000	.440
OE2	1.000	.396
OE3	1.000	.596
OE4	1.000	.572
OE5	1.000	.591
OE6	1.000	.565
OE7	1.000	.487
OE8	1.000	.550

Tablo 3.'de ölçekte yer alan her bir maddenin ortak bir faktördeki varyansı birlikte açıklama oranları belirtilmiştir. Varyansın açıklanmasında 0.396 değeri ile OE2 mad-

desi en düşük değere sahiptir. En yüksek değere ise 0.596 ile OE3 sahiptir. Ölçekteki diğer maddelerin varyansı birlikte açıklama oranları bu iki değer arasında yer almaktadır. Maddelerin her birinin açıkladığı ortak varyansın 0.10'dan büyük olması, maddelerle ilgili herhangi bir sorun olmadığını göstermektedir (Çokluk ve diğerleri, 2012).

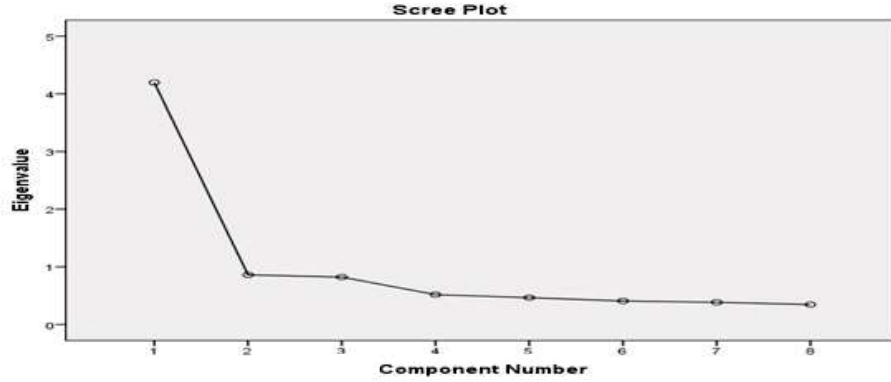
Tablo 4. Açıklanan Toplam Varyans

Madde No	Başlangıç Özdeğerleri			Kare Yüklemelerin Karakök Toplamları		
	Toplam	Varyansa Katkısı	Birikimli %	Toplam	Varyansa Katkısı	Birikimli %
1	4.196	52.446	52.446	4.196	52.446	52.446
2	.860	10.752	63.197			
3	.823	10.282	73.479			
4	.518	6.476	79.955			
5	.465	5.816	85.771			
6	.408	5.097	90.868			
7	.385	4.809	95.677			
8	.346	4.323	100.00			

Tablo 4.'te ölçeğin orijinaline uygun olarak, özdeğeri 1'den büyük olan tek faktörlü bir yapı önerildiği görülmektedir. Önerilen faktörün varyansa yaptığı katkı % 52.446'dır. Öz değeri 1'den büyük olan faktörler önemli bir faktör olarak dikkate alınması gerektiğinden, önerilen tek faktörün varyansa yaptığı katkı ile diğerleri arasında oldukça büyük bir fark olduğundan ve sosyal bilimlerde varyansın % 40'ın üstünde olmasının yeterli görüldüğü için (Scherer ve diğerleri, 1988; akt. Tavşancıl, 2006), ölçeğin tek faktörlü olabileceği düşünülmüştür. Faktör sayısında karar verilmeden önce yamaç birikinti grafiğinin incelenmesinde yarar görülmüştür.

◆ İsa Yıldırım / Şükrü Ada

Grafik incelendiğinde bileşenler y ekseninden x eksenine doğru dik bir iniş yapmakta, ikinci noktadan sonra yatay bir seyir izlemektedir. İkinci noktadan sonraki faktörlerin özdeğerleri 1'in altında, ortak varyansa katkıları ilkinde göre oldukça düşük ve birbirlerine yakındır. Bu bulgulara dayanılarak, rahatlıkla ölçeğin tek faktörlü olduğu söylenebilir.

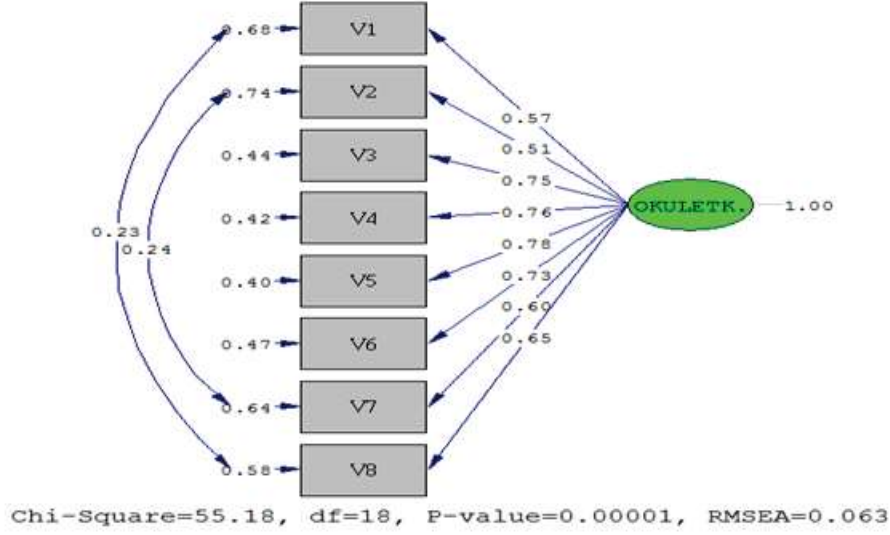
Tablo 5. Bileşenler Matrisi

Maddeler	Bileşenler
	1
OE3	.772
OE5	.769
OE4	.756
OE6	.752
OE8	.741
OE7	.698
OE1	.663
OE2	.629

Tablo 5.'e bakıldığında AOEÖ'nde yer alan maddelerin yük değerlerinin 0.629 ile 0.772 arasında sıralandığı görülmektedir. Şencan (2005) 0.30 (akt.Çokluk ve diğ.2012), Neale ve Libert (1980)' 0.30 ve 0.40 arasındaki değerlerin alt kesme noktası olarak alınabileceğini(akt.Tavşancıl, 2006) belirtmişlerdir. Ölçekte yer alan bütün maddelerin yük değerlerinin bu kriterleri karşıladığı görülmektedir.

Algılanan Okul Etkililiği Ölçeğine Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanmış, elde edilen bulgular Şekil 2.' de sunulmuştur;

Algılanan Okul Etkililiği Ölçeği'nin (Se-Index) Türkçeye Uyarlanması ◆

	N	AGFI	GFI	NFI	NNFI	CFI	RMR	SRMR	RMSEA	χ^2/SD
1.Çalışma Grubu	516	0.95	0.97	0.98	0.98	0.99	0.045	0.029	0.063	3.06
2.Çalışma Grubu	137	0.87	0.93	0.96	0.97	0.98	0.034	0.043	0.092	2.16

Şekil 2.AOEÖ' ne uygulanan DFA ya ilişkin bulgular

DFA da bir modelin doğrulanabilmesi için, χ^2 değerinin serbestlik derecesine oranının bazı kaynaklara göre 3 veya 3'ten düşük, bazılarında göre ise 5' ten düşük olması, AGFI, GFI, CFI değerlerinin sırasıyla 0.80, 0.85, 0.95 değerlerinin üstünde ya da bu değerlerin tamamının 0.90' la 1 arasında olması, SRMR değerinin 0.08' den düşük olması, NFI değerinin 0.90'ın, NNFI değerinin 0.95'in üzerinde olması ya da bu değerlerin 0.90 ile 1 arasında olması, RMSEA değerinin 0.08' in altında ya da 0.1'in altında olması yeterli görülmektedir (Sümer, 2000; Çokluk ve diğ., 2012 ; Schermelleh-Engel, Moosbrugger, Muller, 2003; Şimşek, 2007; Thomson,1998; Seçer, 2013; Hu ve Bentler,1999). Şekil 2. İncelendiğinde, Okul Etkililiği Ölçeği ölçme modelinin 1. Çalışma grubu için AGFI 0.95, GFI 0.97, NFI 0.98, NNFI 0.98, CFI 0.99, RMR .045, SRMR 0.029, RMSEA 0.063, χ^2/sd 3.06, 2. Çalışma grubu için AGFI 0.87,GFI 0.93, NFI 0.96, NNFI 0.97, CFI 0.98, RMR .034, SRMR 0.043, RMSEA 0.092, χ^2/sd 2.16 değerlerini üreterek kabul edilebilir uyum indeksleri gösterdiği anlaşılmaktadır.

◆ İsa Yıldırım / Şükrü Ada

Algılanan okul etkililiği ölçeğinin (AOEÖ) güvenilirliğine ve dil eşdeğerliğine ilişkin bulgular

Ölçeğin dil eş değerliğini ortaya çıkarmak için aynı guruba orijinal İngilizce formu ve Türkçe formu uygulanmıştır. Atatürk Üniversitesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, İngiliz Dili Eğitimi, İkinci öğretim, son sınıfta öğrenim görmekte olan ve okullara staja devam etmekte olan 44 öğrencilik bir gurup ile çalışılmıştır. Öncelikle ölçeğin İngilizce formu 53 kişilik öğrenci gurubuna uygulanmıştır. Birinci uygulamadan yaklaşık 4 hafta sonra aynı guruba ölçeğin geliştirilen Türkçe formu uygulanmıştır. İkinci uygulamadaki öğrenci isimleri ile eşleşen 44 öğrencinin verisi kullanılmış, ilk uygulamaya ya da ikinci uygulamaya katılmayan, tek bir uygulamaya katılan öğrencilerin verileri değerlendirilmeye alınmamıştır.

Ölçeğin dil eşdeğerliğini ortaya çıkarma amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizinde, İngilizce ve Türkçe ölçek toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı 0.708 olarak, 0.01 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Ölçeğin cronbach alpha içtutarlık katsayısı 0.866, iki yarı yöntemine göre birinci yarısının cronbach alfası 0.731, ikinci yarısının cronbach alfası 0.778, iki yarı arasındaki korelasyon katsayısı 0.792, Sperman Brown katsayısı 0.884 olarak bulunmuştur. Madde silindiğinde cronbach alfanın alabileceği en yüksek değer 0.861 olarak belirlenmiş, ölçeğin mevcut cronbach alfa katsayısı bu katsayıdan yüksek olduğu için herhangi bir maddenin silinmesi yoluna gidilmemiştir.

Ölçeğin 14 gün aralıkla 29 kişilik öğretmen grubuna uygulanması sonucunda bulunan test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.847'dir.

Uygulanan analizler sonucunda elde edilen bulgular, uyarlanan Algılanan Okul Etkililiği Ölçeği'nin ülkemizde rahatlıkla kullanılabileceğine ilişkin psikometrik özellikler gösterdiğini düşündürmektedir.

Tartışma ve sonuç

SE-İndex , ilk olarak Moot (1972) tarafından hastanelerin etkililiğini ölçmek amacıyla Talcott Parsons'un yapısal işlevselcilik yaklaşımı kuramsal temelinde geliştirilen bir örgütsel etkililik ölçeğidir. Bu ölçek farklı araştırmacılar tarafından okullarda uygulanmak üzere rafine edilmiş, çeşitli yenilemelerden sonra geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak birçok araştırmada kullanılmıştır. Mevcut etkili okul çalışmaları, bu çalışmaların dayandığı sağlam bir kuramsal temel olmaması yönüyle zaman zaman eleştiri konusu olmaktadır. Bu çalışmada Parsons'ın yapısal işlevselcilik yaklaşımına dayalı olarak geliştirilen ve okulların etkililiğini bu kuramsal temele dayalı olarak ölçen bir ölçek Türkçeye kazandırılmaya çalışılmıştır. Yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına göre ölçeğin madde ölçek puanı korelasyon katsayıları, alt üst grup ortalamaları farkı analizine dayalı madde analizleri bulgularının beklentileri karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin dil eşdeğerliğini ortaya çıkarmak amacı ile aynı gruba belirli bir

süre beklenerek İngilizce ve Türkçe ölçek formu uygulanmış, bu iki form arasındaki korelasyon katsayısı $p < 0.01$ önem düzeyinde 0.708 olarak bulunmuştur. Ölçeğin varyansın % 52.44'ünü açıklayan tek boyutlu bir yapıdan oluştuğu, bu yapının DFA analizi ile doğrulandığı görülmüştür. Ayrıca ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.847, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.866 olarak bulunmuştur. Elde edilen psikometrik sonuçlara göre Algılanan Okul Etkililiği Ölçeği'nin (AOEÖ) Türkiye'de okulların etkililiğinin ölçülmesinde mevcut yaklaşımlara yeni bir alternatif sunacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Ada, Ş., Akan, D. (2007). Değişim sürecinde etkili okullar. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 343-373
- Akan, D. (2007). Değişim sürecinde ilköğretim okullarının etkili okul özelliklerine sahip olma düzeyleri. Yayımlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Arslan, H., Kuru, M., ve Satıcı, A. (2010). Devlet ve özel ilköğretim okullarının etkililiğinin araştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 32(142).
- Balcı, A. (1993). Etkili okul, kuram, uygulama ve araştırma, Ankara: Erek Ofset.
- Balcı, A. (2011). Etkili okul geliştirme kuram, uygulama ve araştırma. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 32, 470-483 <http://kuey.net/index.php/kuey/article/view/517/330> adresinden 10.05.2015 tarihinde indirilmiştir.
- Cerit, Y., ve Yıldırım, B. (2017). İlkokul Müdürlerinin Etkili Liderlik Davranışları ile Okul Etkililiği Arasındaki İlişki. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 902-914.
- Crocker, L. and Algina, J. (2006). Introduction to classical and modern test theory. Ohio: Cengage Learning
- Çokluk, O., Sekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, S. (2012). Sosyal bilimler için çok değişkenli SPSS ve LISREL uygulamaları. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Hoy, W. K. and Ferguson, J. (1985). A theoretical framework and exploration of organizational effectiveness in schools. *Educational Administration Quarterly*, 21, 117-134.
- Hoy, W. K., Tarter, C. J. and Kottkamp, R. B. (1991). Open schools/healthy schools: Measuring organizational climate. Beverly Hills, CA: Sage.
- Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (1991). Educational administration: Theory, research, and practice. (Fourth edition). New York: Random House.
- Hoy, W. K. (2014). School Effectiveness Index (SE-Index). http://www.waynehoy.com/school_effectiveness_index.html adresinden 08.03.2014 tarihinde alınmıştır.
- Hu, L.T. and Bentler, P.M. (1999), Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives, *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55.

◆ İsa Yıldırım / Şükrü Ada

- Işık, A. N.ve Gümüş, E. (2016). Yönetici Öz-Yeterliği Ve Okul Etkililiği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(1).
- Miskel, C. G., Fevurly, R., Stewart, J. (1979). Organizational structures and processes, perceived school effectiveness, loyalty, and job satisfaction, *Educational Administration Quarterly*, 15(3), 97-118
- Mott, P. E. (1972). The characteristics of effective organizations. Newyork: Haper&Row
- Okafor, P.C. (2012). Alternate route to school effectiveness and student achievement. iUniverse Books, Bloomington, United States Of America <https://books.google.com.tr/books> adresinden 01.03.2015 tarihinde alınmıştır.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., and Muller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Test of significance and descriptive goodness-of fit measures. *Method of Psychological Research Methods of Psychological Research* 18(2), 23-74
- Seçer, İ. (2013). Spss ve lisrel ile pratik veri analizi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sui Yui. P. (1994). The perceived organizational effectiveness and job satisfaction of the teachers of international schools in Hong Kong. Hong Kong Universty. (Yüksek lisans tezi , University of Hong Kong, 1994).
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şimsek Ö. F. (2007). Yapısal eşitlik modellemesine giriş; temel ilkeler ve lisrel uygulamaları. Ankara: Ekinoks Yayınları
- Şenel, T.ve Buluç, B. (2016). İlkokullarda Okul İklimi İle Okul Etkililiği Arasındaki İlişki. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 9(4), 1-12.
- Şişman, M. (2002). Eğitimde mükemmellik arayışı- etkili okullar. Ankara: PegemYayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2006). Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tezbasaran, A. A. (2008). Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu. *Türk PsikologlarDerneği*, Mersin.
- Thomson B. (1998). The Ten Commandments of Good Structural Equation Modeling Behavior: A User-Friendly, Introductory Primer on SEM. Annual Meeting of the U.S. Department of Education, Office of Special Education Programs (OSEP) Project Directors' Conference.
- Tosun, M. (1981). Örgütsel etkililik. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Turhan, M., Şener, G. ve Gündüzalp, S. (2017). Türkiye'de Okul Etkililiği Araştırmalarına Genel Bir Bakış. *Turkish Journal of Educational Studies*, 4(2).
- Uline C. L., Miller M. D., Moran M. (1998). School effectiveness: the underlying dimensions. *Education Administration Quarterly*, 34, 462-483
- Yıldırım, İ., Akan, D., ve Yalçın, S. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Okul Etkililiği Algıları Arasındaki İlişki. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.69-81

Algılanan Okul Etkililiği Ölçeği (AOEÖ) (Se İndex)

Okul Etkililiği Ölçeği		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Az Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Öğretmenler aile bilgilendirmeleri, danışma, öğüt verme, öğretme gibi etkinlikleri içeren pek çok hizmetlerin yanı sıra öğrenci öğrenmesi, yeni öğretim programı ve ders planları gibi çok çeşitli ürünler sunarlar. Her bir maddeyi cevaplarırken bu hizmet ve ürünleri düşününüz ve okulunuz hakkında aşağıdaki ifadeleri kabul etme derecenizi belirleyiniz.	1	2	3	4	5	6
2	Okulumdaki hemen hemen herkes değişiklikleri kabul eder ve uyum sağlar.	1	2	3	4	5	6
3	Bu okulda çok sayıda ürün ve hizmet üretilip, sunulmaktadır.	1	2	3	4	5	6
4	Okulumdaki öğretmenler acil durumlar ve sorunlar ile başa çıkmada iyidir.	1	2	3	4	5	6
5	Bu okuldaki öğretmenler mevcut kaynakları etkili bir şekilde kullanırlar.	1	2	3	4	5	6
6	Bu okuldaki öğretmenler problemleri önceden tahmin eder ve önlerler.	1	2	3	4	5	6
7	Bu okuldaki öğretmenler, kendilerini etkileyen yenilikler hakkında geniş bir bilgiye sahiptirler.	1	2	3	4	5	6
8	Bu okulda sunulan ürün ve hizmetlerin kalitesi yüksektir.	1	2	3	4	5	6
8	Bu okulda değişiklikler yapıldığında öğretmenler çabucak kabul eder ve uyum sağlarlar.	1	2	3	4	5	6